

Маҳалла фаровонлиги - обод турмуш кафолатидир

ЎзДЖТУ

Муратова Наргиза

Истиқлол йилларида Президентимиз Ислон Каримов раҳнамолигида демократик ҳуқуқий давлат қуриш, давлат ва жамиятимизнинг барча жабҳаларини модернизация қилиш ҳамда янгилашга қаратилган кенг кўламли ислоҳотлар, улкан бунёдкорлик ишлари амалга оширилмоқда. Халқимиз учун муносиб турмуш шарт-шароитларини яратиш, бунёдкорлик салоҳиятини ошириш, минг йиллик анъаналаримизни тиклаш ва янада ривожлантириш, миллий ўзликни англаш ҳамда фахр-ифтихор туйғусини мустаҳкамлашга қаратилгани мамлакатимизда инсон манфаатларини таъминлаш йўлида ўтказилаётган ислоҳотларнинг ўзига хос жиҳатларидир. йилни “Инсон манфаатлари йили”, 2012 йилни “Обод маҳалла йили”, 2013 йилни “Обод турмуш йили” деб эълон қилиниши ҳамда ҳар бир йил учун Давлат дастури асосида самарали ишларни амалга оширилиши ҳам бунинг исботидир.

Ҳаётга татбиқ этилаётган туб ўзгаришлар самарасида фуқароларимизнинг эртанги кунга бўлган ишончи тобора мустаҳкамланмоқда, халқимиз жамиятимизда амалга оширилаётган жараёнларнинг юксак аҳамиятини янада теран англаб етмоқда. Мамлакатимизнинг ўзи танлаган ривожланиш йўлида эришаётган муваффақиятлари давлатимиз раҳбари Ислон Каримов томонидан ишлаб чиқилган ва бугунги кунда бутун дунёда кенг эътироф этилган ислоҳотларнинг “ўзбек модели”ни ҳаётга татбиқ этишнинг ёрқин самарасидир.

Мамлакатимизда фуқароларнинг ўзини ўзи бошқариш органлари фаолиятининг ҳуқуқий асосларини мустаҳкамлаш ва ривожлантириш, ушбу институтни жамият сиёсий, иқтисодий ва маънавий ҳаётининг ажралмас қисми, қудратли бунёдкорлик салоҳиятига эга бўлган ҳамда “Кучли давлатдан – кучли жамият сари” принципини изчил амалга

оширишга ёрдам берадиган ижтимоий ўзини ўзи бошқаришнинг ғоят муҳим бирламчи бўғини сифатида кучайтириш борасида тизимли ҳамда изчил чора-тадбирлар кўрилганлигини алоҳида қайд этиш мумкин.

Президентимиз томонидан 2013 йил “Обод турмуш йили” деб эълон қилиниб, Давлат дастури қабул қилинди. Давлат дастурида маҳалла институти ва фуқароларнинг ўзини ўзи бошқариш органлари фаолиятини янада такомиллаштириш, уларнинг ҳуқуқ ва ваколатларини кенгайтириш, жойларда ижтимоий ва иқтисодий ривожланишга оид масалаларни ҳал этишда уларнинг ўрни ва аҳамиятини ошириш, ёш ҳамда кам таъминланган оилаларни ижтимоий қўллаб-қувватлашни кучайтириш, маҳаллалар ва турар жой массивларининг ташқи қиёфасини яхшилаш, ободонлаштириш ҳамда кўкаламзорлаштиришга оид муҳим комплекс чора-тадбирларни бажариш режалаштирилган.

Маҳалла халқимиз ҳаётида муҳим ўрин тутди. Маҳалла катта мамалакат ичидаги кичик бир мамлакатдир, катта давлат ичра кичик давлатдир. Шунинг учун унинг бошқарув тизими бўлгани каби унинг ўзига хос ижтимоий-иқтисодий ва маданий – маърифий фаолият механизми ҳам асрлар давомида шаклланди.¹

Оила ва маҳалла ҳар тамонлама бир-бирлари билан боғлиқ. Зотан, ҳар бир маҳалла оилалардан таркиб топади. Фарзандлар оила оила бағрида камол топганлари каби оила ҳам маҳалла ичида равнақ топади, нурли келажак сари интилади. Керак бўлса, маҳалла оиланинг энг яқин маслаҳатчиси, тоғдай таянчдир. Шарқ халқлари, чунончи, ўзбек халқи учун муҳим хусусият хурсандчилик кунлари ҳам, бошга иш тушган онларда ҳам бир-бирига ҳамдард ва ҳамнафас бўлишган. Инсонлар ўртасидаги бу бирдамлик ва ҳамжиҳатликнинг муҳим воситаси – маҳалладир.²

¹ М.Н. Аминов., “Тарбия энциклопедияси”, “Ўзбекистон миллий энциклопедияси” Давлат илмий нашриёти, 2010 й.

² О. Мансурова. “Оила маънавияти – миллий ғурур”, “Ўқитувчи” нашриёти, 1999 йил, 51-53 бетлар.

Республикамиз бўйича жами 9 973 та маҳаллалар жойлашган бўлиб, улардан 609 таси жамоатчиликка асосланган, 1326 таси қишлоқлардаги, 154 таси овуллардаги, 110 та шаҳарчалардаги, 8328 шаҳарлардаги маҳаллалар³ ҳисобланса, вилоятимиз бўйича эса 1027 та маҳаллалар жойлашган. Жумладан, Фарғона шаҳрида 70 та маҳалла жойлашган.

Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2004 йил 25 майдаги ПФ 3434-сонли “Ўзбекистон Республикаси хотин-қизлар кўмиталар фаолиятини кўллаб-қувватлаш борасидаги чора-тадбирлар тўғрисида”ги Фармони асосида ҳар бир маҳаллада диний-маърифий ва маънавий-ахлоқий масаллар бўйича маҳалла маслаҳатчилари фаолияти йўлга қўйилди. Бугунги кунда вилоятимиз бўйича ушбу вазифани бажараётган ходимларнинг 246 нафари олий маълумотли, 712 нафари ўрта махсус маълумотли, 66 нафари эса ўрта маълумотлиларни ташкил қилади. Фарғона шаҳрида эса, 22 нафар олий маълумотли, 42 нафар ўрта махсус маълумотли, 6 нафар ўрта маълумотли маслаҳатчилар фаолият олиб боради.

Маҳалла институти ёки ўзини ўзи бошқариш органларида фаолият оли бораётган диний-маърифий ва маънавий-ахлоқий масаллар бўйича маҳалла маслаҳатчилари бевосита *ижтимоий педагог* вазифасини бажаради ва фаолияти давомида оиланинг турли муаммолари (касал болалар, ногиронлар, ўқишни ҳоҳламайдиган болалар, нафақахўрлар, қариялар, фоҳишабозлик, гиёҳвандлик, дайди болалар, ота-оналарнинг ажралишлари) билан дуч келади. Шубҳасиз, унинг оиладаги биринчи вазифаси - инқирозли вазиятларни ҳал қилиш. Диний-маърифий ва маънавий-ахлоқий масаллар бўйича маҳалла маслаҳатчилар учун педагог ва психологлар ёрдамида доимий ўқув-семинар, тренинглар ўтказилиши уларни маҳалланинг турли қатлам вакиллари билан ишлаш, мулоқот олиб боришлари учун яхши самара беради.

³ Ўзбекистон Республикаси “Маҳалла” хайрия жамғармаси маълумотлари. 2013 й.

Шунингдек, ижтимоий иш йўналиши талабаларини маҳалла институтларида амлиёт ўтказишларини тавсия этар эдик. Чунки, улар ижтимоий педагогик фаолият бўйича оилалар билан иш юритишда кўйидаги асосий ролларни бажаради:

Маслаҳатчи — оилага ота-оналар ва болаларнинг ўзаро таъсирининг муҳимлиги хақида гапириб беради, бола тарбияси бўйича педагогик маслаҳатлар беради.

Консультант — оила қонунчилиги масаласи бўйича маслаҳат беради, мавжуд тарбия методларини маълум қилади, оилада боланинг меъёрга ўсиши ва ривожланиши учун зарур шароитларни яратиш усулларини тушунтириб беради.

Ҳимоячи — бола ота-оналари томонидан (ғиёҳванд, ароқхўр, болаларга ёмон муносабат) тўлиқ дегратацияга дуч келганда, болани ҳимоя қилади.

Диний-маърифий ва маънавий-ахлоқий масаллар бўйича маҳалла маслаҳатчиларининг оиладаги асосий фаолиятини ижтимоий педагогик ёрдам ташкил қилиб, бу ёрдам таълимий, психологик ва воситачилик кўринишларида намоён бўлмоғи зарур.

Ижтимоий-педагогик фаолият кўйидаги масалалар бўйича ота-оналарни ҳар томонлама ўрганишни кўздатутади:

— ота-оналарнинг бўлажак фарзандларини тарбиялашлари учун педагогик ва ижтимоий-биологик тайергарлиги;

— болаларда тенгдошларига нисбатан адекват муносабатни шакллантиришда ота-онанинг ўрни;

— бола тарбиясида шахсий намуна ва "ота-она" ижтимоий мақомининг аҳамияти;

— оилада турли авлодларнинг ўзаро муносабати;

— оилада болаларга педагогик ва психологик таъсир қилиш усуллари, болалар ва катталар орасида ижобий муносабатларнинг шаклланганлиги.

Хулоса қилиб айтганда, маҳалла фаровонлиги маҳалла аҳлининг тарбияси, юриш-туриши, аҳиллиги, фаоллиги, меҳр-оқибатлилиги, ўзаро

муносабатларининг самимийлиги каби қадриятлар ҳамда жамиятдаги ижтимоий мавқеёга боғлиқдир. Чунки, маҳалладаги олиб бориладиган барча диний, маданий-маърифий, маънавий-ахлоқий тадбирлар ёшлар тарбиясида ижобий натижаларга эга бўлади. Бундай тадбирларни амалга оширилишида бевосита ўзини ўзи бошқариш органлари ходимлари ва маҳалла фаоллари ижтимоий педагогнинг касбий функцияларини амалга оширади. Маҳалланинг ижтимоий педагогик фаолият функциялари таркибига эса юқорида келтирилган фикрларнинг барчасини мисол тариқасида айтишимиз мумкин.